

Dillpioner, eller ...?

Johan Pettersson
text och foto

Det är snart 40 år sedan som jag för första gången såg en dillpion. Den var planterad i De Badande Vännernas trädgård, strax innanför den medeltida ringmuren i Visby. Jag blev berörd och bestämde på stående fot att en sådan ska jag ha om jag får trädgård.

Den första dillpionen, *Paeonia tenuifolia*, som dök upp i min trädgård kom från en gammal gård i Värmland. Min moster levererade en hinkfylla av slokande blad med vidhängande rötter mitt i sommaren. Den planterades och överlevde. Det var en vital planta och under många år delade jag med mig av den till vänner och bekanta. Men så helt plötsligt uppenbarade sig en dag en trädgårdsamatör som upplyste mig om att det jag hade inte var en dillpion utan en bergiansk hybrid. Alltså var jag, och alla som fått av min planta, grundlurade. Därför beslöt jag att försöka skaffa en äkta dillpion.

I handeln förekommer tre former. Den enkelblommande, den med fyllda blommor och den med enkla rosa. De två första var tämligen lätta att få tag på men den rosablommande tog några år innan jag hade i min trädgård och samlingen blev på så sätt komplett.

Med tiden blev jag allt mer pionintresserad särskilt med inriktning på dillpioner och dess hybrider. I dag är min samling större och jag kan konstatera att det inte är helt lätt att säga vad som utmärker en äkta dillpion.

Dillpionen är en växt med ett udda utseende som i alla tider väckt uppmärksamhet och den kom tidigt att odlas i europeiska trädgårdar. Linné beskrev den i "Systema naturae" 1759 men då hade den säkerligen redan odlats i ett par hundra år. Linné var av uppfattningen att

dillpionen kommit till genom en korsning mellan våradonis *Adonis vernalis* och bergpion *P. officinalis*. Thunberg omnämner den i "Om utländska träd, buskar och blomster växter, som kunna tåla svenska klimatet", som publicerades 1820. Där skriver Thunberg "Emot slutet av förra århundradet har fäderneslandet blifvit riktadt med flere arter af detta slägte från det kalla Sibirien, vilke, ännu mera utspridde öfver allt kunna räknas som inhemske och såsom en skön tillökning för blomster-qvarter och rabatter. Sådana äro *Paeonia tenuifolia*, den allmännaste med fina, nästan härliga blader ..." I Tyskland finns dillpionen omnämnd redan 1594. Och i England uppges att den har funnits i plantskolesortimentet från mitten av 1500-talet. Den fylldblommande formen nämns i engelsk litteratur 1765. Enligt Alice Harding introducerades dillpionen i USA 1806.

Under de senaste 15 åren har jag inhandlat plantor och beställt frö från många olika källor. Frö insamlat i naturen från olika växtplatser har givit plantor med lite olika utseende. Höjden varierar från 30–90 cm och bladen har olika bredd.

Dillpionen växer vild i ett stort område i Eurasien från sydöstra Europa, genom Turkiet till östra Ryssland, Ukraina och Kaukasus. Växtplatserna är som regel öppna och marken ofta kalkrik.

1. *Paeonia tenuifolia*

2, 3. Blad från två olika kloner av *P. tenuifolia*, trots olika förstöringsgrad på bilderna är det lätt att se att bladbredden skiljer märkbart.

2

3

4. *P. tenuifolia* med rött hår på fröbaljorna.

5. *P. tenuifolia* ssp. *carthalinica* med ljushåriga fröbaljor.

Dillpion har vanligen upprätta, klarröda blommor med gul ståndarkudde, ståndarsträngarna är röda. Som alla pioner är den omtyckt av pollensamlare bin och humlor. Antalet märken är upp till tre och baljkapslarna är häriga. Fröet är avlångt med lite gropig yta ungefär 4×8 mm, färgen är oftast brun och det finns en tydlig kant utefter fröets mittlinje. Fröfästet är större än för någon annan pion och mäter 2–3 mm. Dillpion är en av de få pioner som gror epigialt (hjärtbladen visar sig ovan jordytan). Foderbladen har spetsar. Blomman är alltid en per stjälek. Bladen är finflikiga och flikbredden varierar från 0,5 till 15 mm. Bladytan är vanligen kal på båda sidor och bladnerverna är släta. Rötterna är stolonliknande (som potatis).

P. tenuifolia 'Rosea' [7] är en i mitt tycke tveksamt odlingsvärd form. Den växer ganska kompakt och blir ungefär 40 cm hög. Bladverket är finflikigt och ljusgrönt. Blomman är ljusrosa med vacker skålform och har en samlad saffransgul ståndarkudde. Den har utpräglade stolonerna och nya skott dyker upp på 10–20 cm avstånd från centrum av plantan. Stolonerna saknar sugrötter men har en blomknopp i änden. Och det tar flera år innan det nya skottet utbildar egna rotknölar.

Den rosa dillpionen förefaller extra mottaglig för svampinfektioner och det är den första att tappa orken på sommaren. Bladen brukar torka

in redan i augusti. Den blommar före den fyllda formen och blomningen varar bara några dagar. Den ljusrosa färgen bleknar och i slutet av blomningen är den nästan vit. Baljkapslarna är täckta med ljust hår. Pistillmärkena är vita liksom ståndarsträngarna. Fröet är ljust brunt och har typiskt utseende med stort fröfäste. Alla plantor jag fått fram från handpollinerat frö har blivit mörkgröna och blommat med röda blommor.

Den rosa dillpionen finns inte rapporterad som vildväxande och flera botanister har spekulerat i vad *P. tenuifolia* 'Rosea' kan vara. Några hävdar att det är en hybrid men det finns inget förslag på vilka föräldrarterna är. Arthur Percy Saunders, som ägnade en stor del av sitt liv till att hybridisera pioner, hävdar bestämt "There are two forms of *Tenuifolia* which are probably mutations from the original species; these are the double crimson ... and the single form known as *Tenuifolia* Rosea...". (Det finns två former av *P. tenuifolia* som antagligen är mutationer av ursprungsarten, det är den fyllda röda ... och den enkla formen känd som *P. tenuifolia* 'Rosea'). *P. tenuifolia* 'Plena' är den bästa av dillpionerna. Den är frisk, lättodlad och blommar längst av de former jag har i min trädgård.

John Gilbert Baker skrev i *Gardener's Chronicle* 1884 vol. 21 att den fyllda formen av dillpion kom till England 1765. Stern i sin tur lade till att formen introducerades från den kejsarliga botaniska trädgården i St Petersburg. En intressant uppgift eftersom Peter Pallas förestod denna trädgård vid den här tiden. I Thunbergherbariet i Uppsala finns tre ark *P. tenuifolia* varav två märkta P. Pallas. Det tredje är insamlat av C. P. Thunberg och märkt "cult in Horto Upsaliensi". Det finns inget angivet om det är den fyllda formen av dillpion men antagligen importerades båda till Sverige vid samma tid.

'Plena' är inte den dilligaste av dillpionerna. Bladflikarna är ungefär 2 mm breda och mörkt gröna. Bladutspringet på våren är oftast rödaktigt och knoppiga plantor är mycket vackra. Blomman är tätt fylld och blomfärgen är klarröd. Den blommar något senare än de enkla och den rosa formen. Baljkapslarna är ludna med röda pistillmärken. Formen är fertil men sätter sällan frö spontant. Bladverket håller sig friskt längre än den rosa dillpionens och plantan är prydlig även efter blomningen. De fyllda blomorna blir tunga efter regn och stjälkarna tippar ofta. Efter blomningen är det bra att knipsa av blomresterna om de sitter kvar. Ibland samlar de väta och blir angripna av svampar som kan sprida sig till bladverket.

P. tenuifolia 'Plena' [6] kan användas som moderplanta för hybridisering. Hermann Krupke på Guldsmedsgårdens plantskola har tagit fram väldigt vackra hybrider med rosenpion *P. veitchii*. Pionen kallas 'Köningsberg' och välut-

vecklade plantor av denna hybrid blommar med halvfyllda blommor. Förmodligen går det att utveckla dessa hybrider genom att välja ut former av rosenpion med goda anlag. Marknaden behöver lågvuxna, friska, stadiga och blomvilliga pioner. Kanske en utmaning att anta för en tålmodig ung trädgårdsamatör?

P. tenuifolia 'Rosea Plena' och *P. tenuifolia* 'Alba' är namn som ibland dyker upp i pionsammanhang. Ingen av dessa former finns belagda i litteraturen.

Variationen inom arten dillpion har gjort att ytterligare ett antal former, underarter eller t.o.m. arter beskrivits. Några namn som ofta dyker upp i litteraturen är *P. tenuifolia* ssp. *typica* (även ssp. *normalis*), ssp. *carthalinica*, ssp. *lithophila* och ssp. *biebersteiniana*.

P. tenuifolia ssp. *typica* (*normalis*) [1], är den dillpion som de flesta av oss vill se i trädgården. Bladen är delade i många smala segment upp till 2 mm breda. Bladen är kala och blanka på ovansidan, ibland med fint ludd på undersidan. Blommorna är upprätta, mörkröda, 6-8 cm vida. Baljkapslarna har röd behåring [4].

P. tenuifolia ssp. *carthalinica*, är bredbladig, 5-10 mm breda bladflikar, och är den enda av dillpionerna som har svarta frön. Baljkapslarna har ljus behåring [5].

P. tenuifolia ssp. *lithophila* [11, 12], är lågvuxen och bladen mycket finflikiga. Bladspetsarna är tydligt uppåtböjda. Oavsett om det är en art, underart eller inte så är det en förtjusande och synnerligen odlingsvärd form av dillpion.

P. tenuifolia ssp. *biebersteiniana* [8], är bredbladig med bladflikar upp till 15 mm och bladnerverna på ovansidan har sparsamt med korta

borst. Denna pion beskrevs som *P. hybrida* av P. Pallas.

Enligt en nyligen publicerad artikel av Hong et Zhou så finns det inga motiv för att dela in dillpionen i underarter. I naturen uppvisar dillpionen stor variation och det finns inga distinkta gränser mellan de olika underarterna (Hong 2003).

Förökning

För att dillpionplantan ska behålla sina speci-

6. *P. tenuifolia* 'Plena'

ella egenskaper måste den förökas vegetativt.

För närvarande känner jag inte till att de går att föröka med meristem utan det är traditionell delning som gäller. Ofta i litteraturen nämns att dillpioner har stoloner, vilket till en del är sant. Rötterna påminner något om potatis med om-

växlande smala och tjocka delar på jordstammarna. Men enligt min erfarenhet är det bara 'Rosea' som skjuter nya skott från ändarna av stolonerna. Ej heller har jag hittat plantor med adventivknoppar på rötterna.

Delning sker på för pioner vanligt sätt och bästa tiden att göra detta är sensommar till tidig höst. Delningarna bör komma i jorden i god tid innan tjälen sätter in så att plantorna hinner utveckla sugrötter och växa fast i jorden. Vid

8. *P. tenuifolia* ssp. *biebersteiniana*

9. *P. tenuifolia*, bladverk på ung planta.

10. *P. tenuifolia*, hjärtblad.

sen plantering rekommenderar jag kupning med täckbark för att förhindra att rothalsen torkar ut om pionroten fryser upp under vintern.

Förökning med frö kan användas för de enkelblommade. Dillpionen är en av de få pionarter som har epigeal groning. Karaktärsbladen har inte finflikiga blad och det tar flera år för en fröplanta att få sina mogna karaktärer. Jag tycker att det är enklast att så pioner i vitmossa inomhus och skola ut grodda plantor i jord under

tidig vår. En beskrivning av förfarandet finns i TA 2006, sid. 114 och på föreningens hemsida www.tradgardsamatorerna.nu/pionsadd2.html. Sådd i jord utomhus sker på sensommaren då dillpionens frön är mogna. Såkrukorna förvaras i kallbänk över vintern och pionplantorna brukar dyka upp ovan jord i maj året efter sådd. Plantorna blommar efter fyra–fem år.

Odling

I naturen växer dillpioner i ett kontinentalt klimat med kalla vintrar och torra somrar. Typiska växtplatser anges som stäpp eller buskstäpp. Att efterlikna detta i en svensk trädgård är inte helt lätt. Ett väl-dränerat öppet läge med full sol ger bra förutsättningar men min erfarenhet är att plantorna ändå är sjukdomsbenägna och de drabbas lätt av svampinfektioner. Den fyllda formen 'Plena' förefaller vara lättast att tillfredsställa och den är en ganska bra perenn för en solig rabatt.

En fråga som ofta dyker upp när det gäller pionodling är om kalk är nödvändig för att pioner ska trivas. Vanligtvis använder jag dolomitkalk när jag gör planteringsbäddar för pioner men jag har inte gjort något parcellförsök för att säkerställa om det gör någon skillnad. I naturen växer pioner ofta i jordar med pH över 6.5 vilket i alla fall indikerar att torv eller andra pH-sänkande tillsatser i odlingsjorden bör undvikas. Vid planteringen brukar jag använda granulerad Chrysan som långtidsgödning i jorden under plantan. Efter några år ger jag vanlig NPK-gödning tidigt på växetsäsongen och PK-gödning i juli. Alla örtartade pioner planteras grunt med ögonen högst fem centimeter under jordytan.

Dillpionhybrider

Dillpionen har som många andra pioner använts för hybridisering. Trots att den varit i odling under lång tid är endast ett fåtal hybrider kända och de flesta framtagna under 1900-talet.

Hybrider med *P. tenuifolia*

× *anomala*; 'Herrgårdspion', är en mycket gammal hybrid som möjligen uppstått spontant i naturen.

× *lactiflora*; 'Smouthii', 'Hedgemaster', 'Early Scout' och 'Roxanna'.

× *mlokosevitschii*; 'Gwenda', 'Morning Star', 'Day Star', 'Roselette', 'Early Star', 'Rushlight' och 'Sprite'.

× *peregrina*; 'Laddie'.

× *veitchii*; 'Earlybird'.

okänt föräldraskap; 'Merry Sunshine', 'Wind Chimes' och 'TinyTim'.

Litteratur i urval

Baker, J. G., "Paeonies", Gard. Chron. 1884

Halda, J. J., "Notes on the observation upon the structure of the Paeonia seeds, fruit and Roots", Acta Musei Richnoviensis, Sect. Nat., 5(1): 1998, pp 1–4.

Halda, J. J. & Waddick, J. W., "The genus Paeonia", Timber Press, USA. 2004

Harding, A., "The Book of the Peony", Waterstone & Co, London. 1917

Hong, D.- Y. & Zhou, S. L., "Paeonia (Paeoniaceae) in the Caucasus", Bot. J. Linn. Soc. 143: 2003, pp 135–150.

Kemularia-Nathadze, L. M., "Kavkazkija predstavileli roda Paeonia L.", Not. Syst. Geog. Inst. Bot. Tbiliss, Trudi Tbilisi Bot. Institute, 21, 1961, pp1-51 (Caucasian Representatives of the Genus Paeonia L. Translated by Nikolay Kravchuk and Valeriy Kuznetsov).

Pallas, P. S., "Flora Rossica Tome 1, Pars 2", Typographia Imperiali, Petropoli. 1788

Schmitt, E., "Les Pivoines. Étude systematique du genre Paeonia L. 11e partie", Plantes de Montagne, 189: 1999 pp501–508.

Stebbins, G. L. Jr, "Notes on the Systematic Relationships of the Old World species and of some horticultural forms of the Genus Paeonia",

University of California Publications in Botany vol 19(7) 1938 pp 245-266.

Stern, F. C., "A Study of the Genus Paeonia" Royal Horticultural Society, London, The University Press, Aberdeen. 1946

Thunberg, K. P., "Om utländska träd, buskar och blomster växter, som kunna tåla svenska klimatet", Uppsala. 1820

Tutin, T. G., et al., "Flora Europaea Vols. 1–5". Cambridge University Press (Paeonia Vol. 1

pp243–244 by Cullen, J. & Heywood, V.H., 1964).

11,12. *P. tenuifolia* ssp. *lithophila*

Kew Publishing har aviserat att det under våren kommer en ny bok om pioners taxonomi.

Hong, D.- Y., "Peonies of the World – Taxonomy and Phytogeography"

www.kewbooks.com/asps/ShowDetails.asp?id=844

